

قايىسا قوبىيەكە ۇلى

روس - كوشىكىن كىرۋەن

شىنجاڭ ھالق باپاسى

قايسا قويەكە ۇلى

ۇمر — كوشكن كرۈەن

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

2008 ۇرمجى

图书在版编目(CIP)数据

成功之旅: 哈萨克文/海萨·胡叶克耶夫 著. — 乌鲁木齐:
新疆人民出版社, 2008.8

ISBN 978 — 7 — 228 — 11877 — 9

I . 成 ... II . 海 ... III . 长篇小说 — 中国 — 当代 — 哈萨克语
(中国少数民族语言) IV . I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2008) 第 118040 号

责任编辑: 阿 山
责任校对: 哈力木拉提
封面设计: 夏 提 克

成功之旅 (哈萨克文)

海萨·胡叶克耶夫 著

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮政编码: 830001)

新疆新华书店发行

新疆八百印务有限公司印刷

850×1168 毫米 32 开本 5.875 印张

2008 年 7 月第 1 版 2008 年 7 月第 1 次印刷

印数: 1 — 2000

ISBN 978 — 7 — 228 — 11877 — 9 定价: 10.00 元

جاۋاپتى رەداكتورى: اسان اباۋۇلى
كوررەكتورى: قالمۇرات جارمۇقامەت ۇلى
مۇقابىلسىن جوبالاعان: شانتىق اغسا

[illegible]

دوسر — گوشکن کروهن

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەننەن تاراتىلدى
شىنجاڭ باباي باسپا شەككى سەرىكتىگىندە ياسىلدى

2008 - جىل، شىلدە، 1 - باسلىقى

باعاسى : 10.00 يۋان

مازمۇنى

1	 ۋومىر — كۈشكەن كەرۋەن
103	 كۈش
113	 كاربوزدىڭ كەشۋى
140	 كۋاگەر قاڭباق
149	 قىز بەيتى
159	 بېش شەرتكەن حىكايى
170	 تارەن باتىر جايلى اغىز

۴مؤمر — کوشکن که روئن

1. بالا كۈننىڭ بالاداسى

نلدل نسیه لب لب

شرت وۇقىدا جاتر ەكەنمىن. لېنە، قىلىپ نەقلىتىمەن.

— قارعام تۇر ورنىڭنان، بۇگىن دۇيسەنبى،
پايعامبارمىزدىڭ دۇنيەگە كەلىپ، دۇنيەدەن قايتقان كۈنى دەپ
موللار ايتاتىن جاقسى كۈن، الا جول بەرسە بۇگىن
«جاقسلىق» مەكتەبنە ايتاندىرايىن، اتا-انا قازىرى ور بالانى
سۇندەتكە وتىرعىزۇ، وقۇ-وقتۇ، باسىن قۇراۋ دەگەن مەكن
بابالارىمىز، مەكتەپكە بارغان سوڭ مۇعالمەردى سىلا، بەرگەن
سابقاتىرىن كوڭىل قويىپ تىڭدا، وينىعا سالنباي ساباق الۇعا
كۇش شىعار، — دەدى اكەم.

مەن كۆرۈپ-جاستىقتى، كىر دوربىنى انقا سالىپ مىنگەنمىدە
انام-اق قۇرت، بىر مىڭكەن شاشۇن شاشتى. «اۋىلداي بالا لار،
قىز-كەلىنشەكتەر شاشۇ تەرىپ مەرەسارە بولدى. بىرنەشە
ادامىدى ەرتىپ قۇرداسى تولىباي قاچى ەوز اۋىلىنداى
«چاقىلىق» مەكتەپىنە بارا تىن بالا لارغا قوسىپ، مەنى الس
ساپارغا اتىانۇغا شاراپاتى قارا شاتىراقتان ەدام تاتقىزۇ
جورالسىنا شاقىردى. لىقە مەنىڭ قىلىش مەنە رەھبەتتە
بىز بىە باۋ باسىنداى قولىن بايلاعان اق وردانىڭ جانىنداى
ات اعاشقا تاياعاندا، داياشلار جۇگىرە شىعپ اتتى ۇستاپ،
چاچىنىڭ قارا شاتىراغىنا باستادى. چاچىنىڭ بايىشەسى زامىيا

شەشەي دە ۋىدەن شىعېپ، قول بەرپ امانداستى. ەسك
اشىلىپ، ۋىگە كىردىك. ۋى لىق تولى ادام، داستارقان
ۋستىندە قاتارلاسا قويىلعان قىرما تەگەنەلەر بىرنەشە جەردەن
قويىلىپ، بۇيرەك باس قايىڭ شومشىپەن قىمىز ساپىرىلىپ
جاتقان ەدى. وتىرعان كوپشىلىكپەن امان-سالام جاساسىپ
بولىپ، قىمىزدى شە باستاعاندا، ەسكتىن اق سارىاس قويغا باتا
سۇرالدى. اكەم: قولىن جايىپ:

— اۋمىن دەسەڭ امان، ەنەڭ ەل ۱۰

باتا بەرەيىن ساعان.

داستارقان بايلىق دەنساۋلىق، ەنەڭ ەل ۱۰

باس بەرسە تۇرارىنان، ەنەڭ ەل ۱۰

مال بەرسە قۇرارىنان، ەنەڭ ەل ۱۰

نەڭ ەل ۱۰ تۇنىڭ تىنىشتىغىن بەرسىن، ەل ۱۰

نەڭ ەل ۱۰ كۈندىزىڭ تىنىشتىغىن بەرسىن! ەنەڭ ەل ۱۰

نەڭ ەل ۱۰ قۇدايىم كوپ بەرسىن، ەنەڭ ەل ۱۰

نەڭ ەل ۱۰ قۇدايىم مالدى قىل، ەنەڭ ەل ۱۰

نەڭ ەل ۱۰ تامام جۇرتىڭالدى قىل. ەنەڭ ەل ۱۰

مالعا ۋورس بەرسىن، ەنەڭ ەل ۱۰

بەيىت قونىس بەرسىن، ەنەڭ ەل ۱۰

ەنەڭ ەل ۱۰ جاقسىلىق مەكتەبىنە باراتىن وقۇشلار اتقا ەنەڭ ەل ۱۰

كورۋگە كىرسەندە اكەم ۋىدەن شىعېپ: ەنەڭ ەل ۱۰

ەنەڭ ەل ۱۰ ساپارنىڭ سات تىلەيمىن قۇلىنىم، ەنەڭ ەل ۱۰

سول ارالقتا تولىباي قاجىنىڭ ۋىشنىشى ۋلى ماقسۇتقان: ەنەڭ ەل ۱۰

ەنەڭ ەل ۱۰ اي، قايسا قۇدا، مىنا سارى جورعا اتتى «جاقسىلىق» ەنەڭ ەل ۱۰

مەكتەبىندەگى امىرە شالدىڭ ۋىندە جاتقان ساقشى خالىق دەگەنگە ەنەڭ ەل ۱۰

تاپسىرىپ بەر، انالارعا بەرسەم قاتتى ۋجۇرپ قازىسى ايرىلىپ ەنەڭ ەل ۱۰

ۋولپ قالاما، قىزىل ماي قىلىپ بۇزىپ تاستاي ما، دەپ ەنەڭ ەل ۱۰

تۇرمىن، وسىنى ەمىنىپ بارىپ خالىققا تابىس ەت، اتىڭدى ەنەڭ ەل ۱۰

تاستاپ كەت مۇندا، — دەدى مېنىڭ رەتتە، رەتتە رەتتە
 — ماقۇل قۇدا، — دەپ سارى جورعاغا قىلىندىك تە
 وقۇشيلارغا قوسىلىپ، ات باسنى جاقسىلىق مەكتەپىنە بۇرا،
 تارتىپ كەتتىك. جاماتى قاراۋىلىنان، وتىپ، تەسلىقانغا بارغاندا
 اعارىپ «جاقسىلىق» مەكتەپى دە كورىندى. كۈن باتۇدان بۇرسى
 بارامىز دەپ جاراۋا ئاتىلار جارسا جۈنەلدى. مەن اتتىڭ يابىنا
 قاراپ، شاراسىزدان جالعىز قالىپ، اياڭداپ تارتىپ وتىردىم.
 كۈن باتىپ، جەر تۈنىڭ قارا ماڭىپال كورپەسىن جامىلعاندا،
 بۇلت اراسىنان جۇلدىزدار كورپە باستادى. بارلىق تاۋىنان اسا
 سوققان قارا جەل جىلانداي نىڭداپ مازامدى الپ، رۈنە-بويىمدى
 شىمىرلاتىپ جىبەردى. توڭىپ تا، قورقىپ تا كەلەمىن. سەمىز
 ات ەتى مۇزداعان سولڭ قۇلاعىن قايشلاپ جەڭىلدەنە تۈستى.
 جىلتىراغان وت جارىعىنان كوز ايرماي كەلە جاتقاندا، شاۋ ەتىپ
 ۇرگەن كۇشك داۋىسى ەستىلدى. بىر تام ۇيگە كەلىپ
 قالپىپىن. باعاناعى جارق سول ۇيدىڭ تەرەزەسىنەن شىعپ
 تۇرغان ەكەن. ات اعاشقا اتىمدى بايلاپ، سالام بەرىپ ۇيگە
 كىردىم. تۈر الدىندا قابا ساڭال قارت: دلالت لىلا تەڭداي
 قىلىپ ۇاعالاىكۇم اسسالام، جوعارىلات، — دەدى. مەن اتتى
 تاپسىراتىن خالىق سول ۇيدە وتىر ەكەن، بۇرسىن دى خالىقتى
 تانۋشى ەدىم، شىمىنەن قۇانىپ: مېنىڭ بىز مەڭ ەتتە رەتتە
 نەمە — خالىق اعاي سىزگە تولەيىدىڭ ۇلى ماقسۇتقان جىبەرگەن
 اتتى الپ كەلدىم، — دەدىم. ارىمە لىقە پىسا رەتتە، نەمە
 — جەتەلەپ كەلدىڭ بە؟ سىمىنەن رەتتە رەتتە —
 — مېنىپ كەلدىم. نەمە مېنىڭ رەتتە
 — نەگە مېنىڭ؟ — ؟ قىلىسسال قىلىنەن —
 — ماعان ماقسۇتقان مېنىپ بارىپ، قىناماي تاپسىر
 دەگەندىكتەن مېنىدىم. قىناماي مېنىڭ رەتتە، نەمە —
 — اي، اقىماق، سەمىز اتتى مېنىپ قازىسىن ايرىپ،

[illegible]

تورت ەلۋ ئۇيدىڭ بالاسىنا جاتاققا بەرىپتى. بىر بولمەسىنە مەكتەپ باستىغى قاسىمجان تۇسىپتى. تاغى بىر بولمەسى مۇئەللىمىدەر كەڭسەسى. قالغان تورت بولمەسىن 1-، 2-، 3-، 4-، كلاسسىر ۋەقەتتىن سابىقچانا ەتەپ ورنالاستىرغان. ئىزبوشپەن اقاتالغان مەكتەپنىڭ اعاش ەسىگى، تەرەزە، ورنىدىق پارتالارى سارى سىرمەن، تابانى، توبەسى قىزىل سىرمەن سىرلانغان. ئار ئۇلىدىڭ بىر ادراقپاي بولادى دەگەندەي، تورت جاتاققا جاتاق باسقاراتتىن، تارتىپ تۈزىمگە جاۋاپتى بىردەن جاتاق باستىغىن سايلاپ، بالالاردىڭ دەمالسى، ساباق قاراۋ، ەرىكتى جورۇ-تۇرۇ، ۇيقتاۋ ۋاقتىن سەتكى ەتەپ جاساپ، جاتاقنىڭ تورىنە ئىلىپ قويىپتى.

ئادىل جادىڭ ەلۋ ئۇيىنىڭ جاتاق باستىغى تورتىنىشى كلاس وقۇشىسى نۇرغازى بوسەكبەي ۇلى ۇزىن سارى، ات جاقى، شۇڭىل كوز، سارى شاشتى، جىرمانىڭ تابالدىرىغىن ەندى اتتان شىگىت ەكەن. قال شىبە ەلۋ ئۇيىنىڭ.

ول جانقالتاسىنان سىقىرىغىن الپ سىقىرىپ، بالالاردى بولىنا قاراپ تۇرغىزادى. تارتىپكە قىعاشتىق جاساعاندارغا بەرىلەتتىن جازا تۈرلەرىنن جارىيالايدى. تاماق ۇستىندە ۇرىس-قاعىس شىعارغانداردى ۇيدەن شىعارىپ جىبەرەدى، وندىلار تاماقتان قۇر قالادى. ساباق پىسىقتاۋا دبىرسىز وتىرۇ، اركىنىم ۇز كىتابىنا قاراپ، تۇسىنە الماسا، ەسەپ شىعارۇعا شاماسى كەلمەسە قول كوتەرىپ جاتاق باستىغىنىڭ رۇقساتىن الپ، بىلگەندەردەن سۇرۇعا رۇقسات ەتەلەدى. كۈن جىلى، دالا شۋاقتى بولغان كۈندەرى دالاعا شىعپ تۇپتاسىپ ساباق پىسىقتاۋعا جول بەرىلەدى. جاتۇ سىقىرىغى شىققاندا دەرەۋ تۈسەكتەرىنن جايىپ جاتۇ كەرەك. كۈبىر-سىبىر شىعارىپ باسقارلاردىڭ ۇيىسىنا زالال كەلتىرسە جاتاققان قۇپ شىعارىلۇ جازاسى بەرىلەدى. تۇرۇ سىقىرىغى شالىنغاندا بىر تۇتاش تۇرىپ،

تاغەرتەڭگى دەنە-تارىيەگە شىعادى. جاۋىندى، جەلدى كۈندەرى
 ماشىنىق بولمايدى، اركىم ءوز كورپە جاستىعىن جىناۋ،
 بەتى-قولىن جۇۋ، ءار جۇما كۈنى شاش الۋ، تىرناق الۋ، تازالىق
 باستەۋگە، دەمالۋعا ۇقىقتى. جۇما كۈنى تاغەرتەڭ جاتاق باستىعى
 تازالىق تەكسەرەدى، تولىمسىزدارى تازالىقتى قايتا باستەيدى.
 قارسى شىققاندارعا شارا كورىلەدى. ءار جاتاقى بالالاردى ءار
 ەكى جۇمادا ءبىر ارەت سالىستىرىپ، ءارتىپ-تۈزىمدە، وقۇدا
 جاقسى بولعاندارىن باعالاپ، جىلجىمالى تۋ بەرەدى. سوندىقتان
 ەلدىڭ اتاق-ابىروينى ساقتاۋ، بالا قارايتىن ستورجىلارعا ءسوز
 كەلتىرمەي، ولاردىڭ بەدەلىن قورعاۋ كەرەك. وسىلاردى ايتىپ
 جاتاق باستىعى ەكى ساعات جىين اشىپ بالالاردى تاراتتى.
 — كىر جۇۋ جۇمىسى ستورجىلار تان، جەكە-جەكە كىر
 جۇپ جاتاقى بولعاۋعا بولمايدى. بۇل ءتۈزىم اسكەرى ءتۈزىم،
 كەلەشەكتە اسكەر بولۋعا ساقاداي ساي تۇرۇ، ءاربىر وقۇشنىڭ
 بۇلجىماس بورىشى. «قۇس ۇيادان نەنى كورسە — ۇشقاندا دا
 سونى الادى» دەگەن اتا-انا تارىيەسى مەكتەپ تارىيەسىنە
 جەتپەيدى. ءبىز كەلەشەك قوعام يەسى بولامىز ءبىر اۋىل ءبىر
 رۋ ەمەس، قوعامنىڭ جارامدى ازاماتتارىنان بولۋدى ارماندايىق،
 كوپ سويلەپ باستى اۋىرتتى دەمەگەيسىزدەر، — دەپ دوغاردى
 ول ءسوز سوڭىن. «ئىشپا رەن اۋىلە لىشپا» «مەنپەلە»
 تۇسكى دەمالىس ءيتىپ، ساعات ەكى دە سىقىرىق شالىنىپ،
 مەكتەپتىڭ اعاش ساپتى قوڭىراۋى سوعىلدى دا، وقۇشلار
 مەكتەپ الدىنداى جىين مايدانىنا جىيالىدى. ورىنباسار مەكتەپ
 باستىعى ورىننان تۇرىپ: «نەتار رەمىنىسا رەپ پىسمايىپ»
 — اياۋلى وقۇشلار دەمالىستارىڭ ءساتى ءوتتى مە؟ قازىر
 وقۇ باستاۋ سالتىن وتكىز بەكىپىز، سىزدەردى قىزۋ قارسى
 الامىز، قازىر مەكتەپ باستىعى قاسىمجاندى سوزگە ۇسىنىس
 ەتەيىك، — دەپ شاپالاق سوقتى. وعان وقۇشلار دالىسە شاپالاق

بولسۇن تۇر، جاسى 9 دا، تالاي تويىدا جۇلدە العان، جورعاسىمەن
 ەل كوزىنە تۇسىپ، ەلۋ قويغا سۇراعاندا بەرمەگەن دەيم، لايىق
 كورسەڭ سەمىز بىر ات بەرىپ الپ قال، ەستۈشمە، شەپەيزى،
 شىخۇدا بورىي، تارى قاراستىنىدا قالپىتى، ارقالاپ وتىن ساتىپ،
 تاماعىن ايرىپ كەتۋگە بولادى ەكەن، ەل ارالاپ قوناقتاپ كەلە
 جاتقان مۇساپىر جاننىز، مەنىڭ كىم ەكەنىمدى اتتاى
 ەرتۇرماننان بايقارسىڭ مۇقا، — دەپ جابىسىپتى. ات قۇمار
 نۇر جان بىر تۇرى، تىل بىر اقپوز اتتى اكەلىپ، نىمەتە
 رىمە — تاڭداغانىڭدى ال، — دەپتى. 2. رەتلىك — :
 ەكەۋى دە مايدان جۈرە الماي تۇرعان اتتار ەكەن: نىمەتە
 رايى — قايسىسىن الامىز، ەي كەمپىر كەلىشى، — دەپ ايلەن
 شاقىرىپتى. ايدىلى: نىمەتە رايى شامىش : رايى شامىش : نىمەتە
 رايى — بەرسە ەكەۋىن دە لايىق، كوكسەگەن جەرىمىزگە
 جەتكىزەر، — دەپتى. 3. رەتلىك — :
 ەي، اقىماق، قالىڭ بەرەتىن قۇداڭ ەمەس، بىر اتقا،
 بىر ات، — دەپتى انداس. 4. سوندا نۇر جاننىڭ ايلەلى توقتىحان:
 رەتلىك — قۇداي اۋىزىڭدا سالعان شىعار، قۇداي قوسسا قۇدا
 بولايىق، ەكەۋىن دە ال، — دەپتى. 5. اۋىر كۇرسىنگەن قاينىجامال
 وتىرا كەتپتى. ەكى قىزدىڭ بىرى 14 جاستا، ەندى بىرى 11
 جاستا، ال انداستىڭ كوزىن اشىپ كورگەنى، اۋىزىن اشىپ
 سۈيگەنى سارا قىلى ەدى. قارقىلداي كۈلگەن انداس نىمەتە
 رەتلىك — ەي قۇداي، قۇداي سەنىڭ دە اۋىزىڭدا سالعان شىعار،
 تاڭداغانىڭدى ال، سەندەي اقپەيىل، اقجار قىن ادامنان نەمدى
 اياپىن، جات جۇرتقا جاراتقان بالا عوي، — دەپ قاناپيا تۇرعاندا
 ساراعا كوز سالماس دەگەن قۇلىقپەن ەكەۋىن قاتار اتاپتى.
 نۇر جان ايلەلى بالا كوتەرمەگەن، توسەك چاڭغىرتسام ۇرپاقتى
 بولام با دەپ جۇرگەن كىسى ەكەن، ول ەكى قىزدان قاناپيانى
 تاڭداپتى.

نۇر جاننىڭ ايەلى دە بولغان ماقۇل ەدى، رول: دىگەن پىساپ
 قىلماقچىدىن دىق، قانە قۇدا قالماقچى مالىنىڭ مالىنىڭ؟
 ەدى. سۇنداق انداس: ئالەم پىساپ تا پىساپ نەمەس ئامىرى
 رتق پىساپ، ئىتپ پىساپ، ئىتپ پىساپ، ئىتپ پىساپ، ئىتپ پىساپ،
 قىلام، با، كەم ايتىپ اۋىزىما تۈسكەلى تۇرغان نەسبەمەن قۇر
 قىلام، با، ئاي قۇداي سىنىڭ كۈيەيتىن، توستىك تە كۈيەيتىن
 جەرىن ئۆزىڭىز ايتىڭىز، — دەپتى. ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆزىنى
 توقتىغان ەل تاس ساناسا قۇم سانائىتىن كىسى ەدى،
 ول: — باعاناعى ەكى ايتىڭ بىرىن بىرىن، بىر قوي
 قوساين، سويىپ ال، — دەپتى. ەل ئۆزىنىڭ ئۆزىنى
 زاتىمىز، اكەڭ ول، شەشەڭ قىز بولغان شىعار، ئانا سۈتى دەپ
 بەرەتەن بىر بۇزاۋلى سىر بولماۋشى ما ەدى، ويلان، — دەپتى
 قاينىجامال.

ئالاقۇدالىق باسنا شاقىرىلغانداردان كارتەڭباي اقساقال:
 نەمەس بەرەين دەگەن قۇلنا ايداپ بەرەر جولىنا، بەرەين
 دەگەن قۇلنا نەمەس دە تاپا المايدى جولىنا دەگەن، اتىڭدى
 ئۆزىڭ اتاپسىڭ. سىر مەن قويدى مەن قوساين، ەرنە شاپان،
 ايلەنە كۈيلەك كىگىز، وسىمەن قۇدالىق بىتسىن، بۈگىن
 قونىپ، انداس ەرتەڭ اتانسىن، — دەپتى. ەرتەسى قۇداسىن
 اتاندىرىپ، نۇر جان اعلىن تۇستارىن شاقىرىپ بىر ەركەك قوي
 سويىپتى. سول مالغا قويەك زاتىڭىنىڭ اۋلىنىداعى بالا وقىتاتىن
 باياقىمەت موللا بىلاي دەپ باتا بەرەپتى: سول مالغا
 ايلان، اۋەلى قۇداي وڭداسىن، ئالاقۇدالىق قىلغۇچى تالە، نىيالا
 وڭا جولىنا باستاسىن. قىلغۇچى نەمەس سول مالغا ەلەلەلە
 ئۆزىگە كەلەن قىرغاۋىلداي قىزىل بولسىن، كالا رايان نەمەس
 رايان بالا قىزى بولسىن، نەمەس نەمەس پەلەكەلەك
 رەتپەلەك.